

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
 Інститут економіки та менеджменту

Кафедра прикладної економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор інституту
 економіки та менеджменту
 _____ проф. Запхляк І.Б.
 « _____ » _____ 2021 року

КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ
 (назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

перший рівень (бакалавра)
 (рівень вищої освіти)

галузь знань	05 <u>Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)
спеціальність	051 <u>Економіка</u> (шифр і назва)
Освітньо-професійна програма	Економіка бізнесу
вид дисципліни	<u>вибіркова</u> обов'язкова / вибіркова

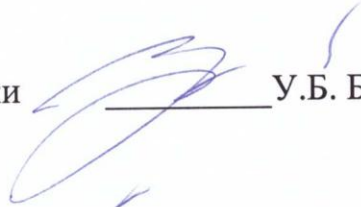
Робоча програма дисципліни «Капітал підприємства: формування та використання» призначена для здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Економіка бізнесу» на здобуття ступеня **бакалавра** за спеціальністю 051 «Економіка».

Розробник:
зав. кафедри прикладної
економіки, к.е.н., доц.

У.Б. Бережницька

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри прикладної економіки.
Протокол від «30» серпня 2021 року № 1.

Завідувач кафедри прикладної економіки

У.Б. Бережницька

Гарант освітньо-професійної програми
«Економіка бізнесу»

І.М. Метошоп

1 ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ресурс годин на вивчення дисципліни «Капітал підприємства: формування та використання» згідно з чинним навчальним планом розподіл по семестрах і видах навчальної роботи для різних форм навчання характеризує таблиця 1.

Таблиця 1 – Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни
«Капітал підприємства: формування та використання»

Найменування показників	Всього		Розподіл по семестрах	
			Семестр 8	
	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)	Денна форма навчання (ДФН)	Заочна (дистанційна) форма навчання (ЗФН)
Кількість кредитів ECTS	3,0	3,0	3,0	3,0
Кількість модулів	2	2	2	2
Загальний обсяг часу, год	90	90	90	90
Аудиторні заняття, год, у т.ч.:	40	14	40	14
лекційні заняття	16	6	16	6
семінарські заняття				
практичні заняття	24	8	24	8
лабораторні заняття				
Самостійна робота, год, у т.ч.	50	76	50	76
виконання курсового проекту (роботи)				
виконання контрольних (розрахунково-графічних) робіт		12		12
опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	16	40	16	40
опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	12	12	12	12
підготовка до практичних занять та контрольних заходів	22	12	22	12
підготовка звітів з лабораторних робіт				
підготовка до екзамену				
Форма семестрового контролю	Диференційований залік		Диференційований залік	

2 МЕТА ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процеси формування різних джерел капіталу, розподіл цих ресурсів на категорії активів та їх використання для подальшого відтворення та використання капіталу на підприємстві, тобто загалом це *закономірності та особливості функціонування капіталу підприємства*.

Метою дисципліни є набуття знань та практичних навичок щодо формування та ефективного використання капіталу сучасного підприємства.

Поставлена мета визначає наступні **завдання дисципліни**:

- ознайомити з основами теорії формування і використання капіталу підприємства, розкрити сутність базових категорій теорії капіталу підприємства;

- вивчити основні інструменти для ефективного формування і використання капіталу підприємств;

- засвоїти новітні методичні підходи до діагностування процесів формування і використання капіталу підприємств, оволодіти методикою визначення вартості капіталу, оптимізації його структури;

- навчити формувати ефективні рішення щодо формування і використання капіталу підприємства, стимулювати розвиток самостійності та відповідальності здобувачів освіти в даному контексті.

Після вивчення дисципліни «Капітал підприємства: формування та використання» здобувач освіти повинен:

знати: економічну сутність і класифікацію капіталу підприємства; стадії (форми) кругообігу капіталу підприємства; цілі, завдання й методичний інструментарій управління капіталом підприємства; методи оптимізації структури капіталу; механізми управління формуванням власного і позикового капіталу підприємства; особливості управління використанням капіталу підприємства в операційній та інвестиційній діяльності підприємства.

вміти: визначати раціональну структуру капіталу підприємства (співвідношення між власними і залученими коштами); розраховувати вартість окремих елементів капіталу підприємства при його формуванні; розраховувати загальну потребу підприємства в капіталі; визначати вартість чистих активів підприємства різними методами; розраховувати показники ефекту від використання капіталу в операційній діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів **компетентностей**, передбачених стандартами вищої освіти:

загальних (ЗК):

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

фахових (СК):

СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

Результати навчання дисципліни деталізують такі **програмні результати навчання (ПРН)**, передбачені стандартами вищої освіти України:

ПРН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

ПРН10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.

ПРН12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПРН14. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПРН23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

3 ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

3.1 Тематичний план лекційних занять

Тематичний план лекційних занять дисципліни «Капітал підприємства: формування та використання» характеризує таблиця 2.

Таблиця 2 – Тематичний план лекційних занять

Ши фр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		<i>Літера тура</i> порядко вий номер
		ДФН	ЗФН	
М 1	<i>ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ</i>	10	4	
ЗМ1	<i>Теоретичні основи формування капіталу</i> 1. Економічна сутність та зміст капіталу. 2. Характеристика процесу формування капіталу підприємства. 3. Принципи формування капіталу підприємства. 4. Класифікація сформованого капіталу підприємства	3	1,5	1, 2, 6–8, 10, 13–17
ЗМ2	<i>Вартість капіталу та оптимізація структури капіталу підприємства</i> 1. Вартість капіталу та методи її оцінки. 2. Механізм формування ефекту фінансового левериджу. Забезпечення фінансової рівноваги підприємства у процесі формування його капіталу. 3. Структура сформованого капіталу підприємства. Оптимізація структури капіталу за критерієм: максимізації рівня фінансової рентабельності, капіталу вартості, мінімізації рівня фінансового ризику	3	1,5	1, 2, 4, 7, 8, 14, 15
ЗМ3	<i>Особливості формування капіталу підприємства, що створюється</i> 1. Задачі та принципи формування капіталу при створення підприємства. Методи оптимізації загальної потреби в капіталі. 2. Основні схеми фінансування нового бізнесу. Джерела формування капіталу нового підприємства	2	0,5	1–4, 6, 9, 10
ЗМ4	<i>Політика формування власного та залучення позичкового капіталу</i> 1. Склад власного капіталу підприємств та цілі його формування. Джерела формування власних ресурсів підприємства. Механізм розробки політики формування власного капіталу. 2. Форми фінансових зобов'язань підприємства. Класифікація позикових коштів. Механізм залучення позикового капіталу на кредитному ринку. Основні етапи розробки політики залучення позикового	2	0,5	1, 2, 5, 7–10, 12, 14, 15

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг годин		Література
		ДФН	ЗФН	порядковий номер
	капіталу			
М 2	ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ	6	2	
ЗМ1	<i>Теоретичні та методичні основи використання капіталу</i> 1. Економічна сутність та характеристика процесу використання капіталу. Капітал як виробничий та інвестиційний ресурс. Характеристика етапів кругообігу капіталу. 2. Класифікація капіталу, який використовується підприємством. Характеристика основних задач та функціонального механізму управління процесом використання капіталу підприємства. 3. Оцінка фактору інфляції в процесі використання капіталу. Оцінка фактору ліквідності в процесі використання капіталу	4	1,5	1–3, 5, 7, 8, 10, 11, 14, 15
ЗМ2	<i>Особливості використання капіталу в операційній діяльності підприємства</i> 1. Особливості операційної діяльності, пов'язані з використанням капіталу. Структура операційних активів. 2. Механізм управління використанням капіталу на основі центрів відповідальності. 3. Система основних показників ефекту від використання капіталу в операційному процесі. Механізм управління ефектом від використання капіталу в операційному процесі. 4. Характеристика основних етапів формування політики використання капіталу	2	0,5	1, 2, 5, 8–10, 14–17
Всього: Модулів – 2; Змістових модулів в М1 – 4 Змістових модулів в М2 – 2		16	6	

3.2 Теми практичних (семінарських) занять

Теми практичних (семінарських) занять дисципліни «Капітал підприємства: формування та використання» наведено у таблиці 3.

Таблиця 3 – Теми практичних (семінарських) занять

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем практичних занять (П) та їх зміст	Обсяг годин		Література
		ДФН	ЗФН	порядковий номер
М 1	ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ	16	5	
ЗМ1	<i>Теоретичні основи формування капіталу</i> 1. Генезис та еволюційний розвиток терміну “капітал”. Основні характеристики капіталу, що формується підприємством. Економічна сутність капіталу. 2. Особливості процесу формування капіталу підприємства. Характеристика процесу накопичення капіталу. Принципи формування капіталу підприємства. 3. Класифікація капіталу, що формується підприємством, за джерелами залучення. Класифікація капіталу за формами залучення	4	1	1, 2, 6–8, 10, 13–17
ЗМ2	<i>Вартість капіталу та оптимізація структури капіталу підприємства</i> 1. Сутність та основні види вартості капіталу. Концепція формування граничної вартості капіталу. Основні сфери	4	2	1, 2, 4, 7, 8, 14, 15

Ши фр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем практичних занять (П) та їх зміст	Обсяг годин		<i>Література</i>
		ДФН	ЗФН	порядковий номер
	використання показників середньозваженої та граничної вартості капіталу. Основні етапи оцінки вартості капіталу у процесі його формування. Оцінка вартості окремих елементів власного капіталу підприємства. Оцінка вартості окремих елементів позичкового капіталу, що залучається підприємством. Оцінка середньозваженої вартості капіталу підприємства. 2. Поняття левериджу. Характеристика складових, які формують ефект фінансового левериджу. Механізм забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі формування капіталу на основі моделі стійкого зростання. 3. Поняття структури капіталу, її роль та значення. Еволюція теорій структури капіталу. Процес визначення цільової та оптимальної структури капіталу. Аналіз основних факторів, що впливають на формування структури капіталу. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності. Оптимізація структури капіталу за критерієм його вартості. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику			
ЗМ3	<i>Особливості формування капіталу підприємства, що створюється</i> 1. Цілі та особливості процесу формування стартового капіталу. Принципи формування капіталу при створення підприємства. Суть та значення процесу оптимізації загальної потреби новоствореного підприємства в капіталі. Суть та призначення балансового методу оптимізації загальної потреби в капіталі. Характеристика методу аналогій. Використання методу питомої капіталоємності при оптимізації загальної потреби в капіталі. 2. Основні схеми фінансування нового бізнесу. Переваги та недоліки власного капіталу. Переваги та недоліки позичкового капіталу. Основні джерела формування капіталу нового підприємства. Фактори вибору схеми та конкретних джерел фінансування капіталу новоствореного підприємства	4	1	1–4, 6, 9, 10
ЗМ4	<i>Політика формування власного та залучення позичкового капіталу</i> 1. Форми функціонування власного капіталу підприємства та їх характеристика. Склад основних джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства. Характеристика основних етапів розробки політики формування власних фінансових ресурсів. 2. Форми фінансових зобов'язань підприємства. Класифікація позичкових коштів за цілями залучення; за періодом залучення; за джерелами залучення; за формою залучення; за формою забезпечення. 3. Механізм залучення позичкового капіталу на кредитному ринку. Характеристика основних етапів розробки політики залучення підприємством позикових коштів	4	1	1, 2, 5, 7–10, 12, 14, 15
М 2	ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ	8	3	
ЗМ1	<i>Теоретичні та методичні основи використання капіталу</i> 1. Головні особливості процесу використання капіталу. Теоретичний базис використання капіталу. Характеристики капіталу як фактору виробництва. Особливості використання капіталу як інвестиційного ресурсу. 2. Визначення та характеристика процесу обороту капіталу. Стадії кругообігу основного та оборотного виробничого капіталу. Стадії кругообігу	4	2	1–3, 5, 7, 8, 10, 11, 14, 15

Шифр	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), тем практичних занять (П) та їх зміст	Обсяг годин		Література
		ДФН	ЗФН	порядковий номер
	капіталу, який використовується як інвестиційний ресурс. Фактори, які впливають на тривалість одного обороту капіталу. Характер руху вартісного циклу капіталу. 3. Класифікація капіталу, який використовується підприємством за різними ознаками. Головна ціль і задачі управління процесом використання капіталу підприємства. Функціональний механізм управління процесом використання капіталу підприємства. 4. Оцінка фактору інфляції в процесі використання капіталу. Оцінка фактору ліквідності в процесі використання капіталу			
ЗМ2	<i>Особливості використання капіталу в операційній діяльності підприємства</i> 1. Зміст та особливості операційної діяльності, які визначають специфіку використання капіталу. Складові операційного капіталу. Характеристика різних типів центрів відповідальності, які забезпечують управління використанням капіталу в операційній діяльності. Етапи формування системи управління використанням капіталу в операційній діяльності на основі центрів відповідальності. 2. Система основних показників ефекту від використання капіталу в операційному процесі. Схема формування ефекту від використання капіталу в операційній діяльності. Механізм управління показниками використання операційного капіталу на основі моделі "СVP". Визначення обсягу реалізації продукції, що забезпечує беззбиткову операційну діяльність у короткостроковому та довгостроковому періодах. Характеристика основних етапів формування політики використання капіталу	4	1	1, 2, 5, 8–10, 14–17
	Всього:	24	8	

3.3 Завдання для самостійної роботи студента

До самостійної роботи відноситься опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях, підготовка до практичних (семінарських) занять та контрольних заходів, а також опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення. Така самостійна робота передбачає виконання науково-дослідницької роботи, реферування першоджерел, їх аналіз, узагальнення тощо.

Підготовка до практичних занять передбачає розв'язок типових задач за темою розгляду, вдосконалення навиків вирішення прикладних завдань. Загальна сума годин самостійної роботи студента для денної форми навчання складає 50 год, для заочної – 76.

Перелік матеріалу, який виноситься на самостійне вивчення, наведено у таблиці 4.

Таблиця 4 – Матеріал, що виноситься на самостійне вивчення

Шифри	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), питання, які виноситься на самостійне вивчення	Обсяг годин	Порядковий номер джерел літератури
М 1	ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ	8	

Шифри	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), питання, які вносяться на самостійне вивчення	Обсяг годин	Порядковий номер джерел літератури
ЗМ1	<p><i>Теоретичні основи формування капіталу</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Сучасні теорії капіталу. Хід та особливості етапу первісного накопичення капіталу в сучасних умовах економіки України. Особливості формування капіталу з позиції часових переваг. Фактори, від яких залежить схильність до накопичення 	2	1, 2, 6–8, 10, 13–17
ЗМ2	<p><i>Вартість капіталу та оптимізація структури капіталу підприємства</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Теорія залежності вартості капіталу від заборгованості. Теорія незалежності вартості капіталу від заборгованості. Особливості оцінки вартості позикового капіталу. Вплив рівня оподаткування на формування ефекту фінансового левериджу. Сутність та характерні риси теоретичних концепцій структури капіталу. Теорія фінансової структури як функції від фінансового ризику та оподаткування. Обґрунтування вибору концепції структури капіталу. Динамізм цільової структури капіталу 	2	1, 2, 4, 7, 8, 14, 15
ЗМ3	<p><i>Особливості формування капіталу підприємства, що створюється</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Світовий досвід державної підтримки бізнесу на етапі його започаткування. Переваги та недоліки різних методів оптимізації загальної потреби в капіталі. Практичні можливості використання різних схем фінансування стартового капіталу. Українські реалії використання різних джерел фінансування капіталу підприємств 	2	1–4, 6, 9, 10
ЗМ4	<p><i>Політика формування власного та залучення позичкового капіталу</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Формування ефективних умов залучення кредитів. Оцінка основних умов кредитування. Основні етапи розвитку та особливості функціонування кредитного ринку України. Задачі реалізації успішної політики формування власних фінансових ресурсів. Особливості оцінки маневреності власного капіталу. Фактори формування ціни на кредитні ресурси 	2	1, 2, 5, 7–10, 12, 14, 15
М 2	ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ	4	

Шифри	Назви модулів (М), змістових модулів (ЗМ), питання, які вносяться на самостійне вивчення	Обсяг годин	Порядковий номер джерел літератури
ЗМ1	<i>Теоретичні та методичні основи використання капіталу</i> 1. Феномен парадоксу ощадливості та форми його прояву в українській економіці. 2. Відмінності у кругообігу основного та оборотного виробничого капіталу. 3. Роль показників обороту капіталу у забезпеченні ефективності господарської діяльності підприємства. 4. Вплив інфляції на процеси використання капіталу на підприємствах України. 5. Проблеми інвестування коштів підприємств у людський капітал. 6. Характеристика факторів, які впливають на динаміку вартісного циклу капіталу, для умов функціонування підприємств різних галузей економіки України	2	1–3, 5, 7, 8, 10, 11, 14, 15
ЗМ2	<i>Особливості використання капіталу в операційній діяльності підприємства</i> 1. Проблеми підвищення оборотності операційного капіталу українських підприємств різних галузей економіки. Особливості управління капіталом на підприємствах нафтогазового сектору. 2. Зарубіжний досвід управління використанням капіталу на основі центрів відповідальності. Реалії України	2	1, 2, 5, 8–10, 14–17
1	Всього опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	12	
2	Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях (ДФН / ЗФН)	16 / 40	
3	Підготовка до практичних занять та контрольних заходів (ДФН / ЗФН)	22 / 12	
4	Підготовка та виконання контрольних робіт (ДФН / ЗФН)	0 / 12	
	<i>Всього годин самостійної роботи (ДФН / ЗФН)</i>	<i>50 / 76</i>	

3.4 Вивчення дисципліни при дуальній освіті

Здобувачі освіти дотримуються загальної структури курсу, тобто вивчають усі змістовні модулі в межах представлених вище модулів навчальної дисципліни. Проте деякі теми передбачено для посиленого опрацювання на базі підприємств, установ, організацій.

Теми для здобувачів освіти, які навчаються за дуальною формою освіти, що виносяться для вивчення на установах, підприємствах, організаціях, наведено у Додатку А (табл. А.1 і А.2).

4 НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

4.1 Основна література

1. Бережницька У.Б. Капітал: формування та використання : конспект лекцій. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2021. 92 с.
2. Бережницька У.Б. Капітал підприємства: формування та використання : практикум / Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2018. 77 с.

4.2 Додаткова література

3. Бережницька У.Б., Горда М.В. Використання інтелектуального потенціалу

- інфраструктури сприяння розвитку бізнесу / матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури» (м. Львів, 23-25 травн. 2019). Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 470–471.
4. Бережницька У.Б. Особливості та переваги академічних бізнес-інкубаторів в системі вищої освіти України / *матеріали круглого столу Міністерства освіти і науки України «Розвиток академічного підприємництва в закладах вищої освіти та наукових установах України» : Всеукр. фестиваль інновацій* (Київ, 16 травн. 2019 р.), відп. ред. Д. Ю. Чайка. Київ, 2019. 128 с. С. 63–66. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/publikatsiyi/kruglogo-stolu-2019-3005.pdf>.
5. Бережницька У.Б., Лагдан В.А. Оцінка фінансової безпеки підприємства / *Фінанси, аудит та соціальна економіка: аналіз тенденцій та науково-економічний розвиток. Секція 4: «Економіка та управління підприємствами»* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 28-29 лип. 2017 р.) / ГО «Львівська економічна фундація». Львів : ЛЕФ, 2017. С. 37–41.
6. Никифорок О.І., Бережницька У.Б. Інституційні зміни в політиці розвитку малого і середнього підприємництва. *Український соціум*. 2021. 21 с.
7. Швиданенко Г.О., Шевчук Н.В. Управління капіталом підприємства: навч. посібник / ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». Київ : КНЕУ, 2007. 440 с.
8. Яремко І.Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій : Монографія. Львів : Каменяр, 2006. 176 с.
9. Bereznytska U. Ensuring economic and institutional sustainability through the clustering of consulting services for SME in the regions of Ukraine. *Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices* : Materials of the Monthly International Scientific and Practical Conference (March 25-26, 2021) / Gen. Edit. Anzor Devadze. Tallinn: Teadmus OU, 2021, pp. 7–10. URL: https://api.teadmus.org/storage/published_books/monthly_thesis_book_03_2021/book.pdf.
10. Bereznytska U. Foundations for the functioning of institutions for support and development of small and medium entrepreneurship. *Economics and Forecasting*. 2/2021. pp. 123–136. DOI: 10.15407/econforecast2021.02.123. DOI: 10.15407/eip2021.02.143
11. Бланк И.А. Управление использованием капитала. Киев: Эльга, 2002. 656 с.
12. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия. Киев: Эльга, 2003. 446с.
13. Бланк И.А. Управление формированием капитала. Киев: «Ника-Центр», 2000. 512 с.

4.3 Інформаційні ресурси в Інтернеті

14. Волошина С.В. Капітал підприємства: формування та використання : Курс лекцій з дисципліни [Електронний ресурс]. Кривий ріг. 2017. 59 с. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/1439/1/Voloshina_KL_2017_13.pdf.
15. Капітал підприємства: формування і використання: навч. посіб [Електронний ресурс] / [Г.О. Швиданенко, Н.В. Шевчук, Л.А. Петренко та ін.] ; за заг. та наук. ред. Г.О. Швиданенко, Н.В. Шевчук. Київ : КНЕУ, 2013. 497 с. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/25221/Capital_enterpris.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
16. Маркс Карл (Karl Heinrich Marx). Капітал : том 1–3 [Електронний ресурс]. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Marx_Karl/.
17. Reading Marx's Capital with David Harvey – 2019 Edition [Електронний ресурс]. URL: <http://davidharvey.org/reading-capital/>.

5 ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для визначення рівня засвоєння здобувачами освіти матеріалу навчальної дисципліни передбачені форми навчання: практичні (семінарські) заняття; консультації, мета яких допомоги здобувачам освіти у виконанні індивідуальних завдань, роз'яснення окремих розділів

матеріалу, колоквиум, відпрацювання пропущених занять.

При викладанні дисципліни «Капітал підприємства: формування та використання» використовуються такі **методи навчання (МН)** (шифрування відповідно до наказу №150 від 24.06.2021 р.): МН1 – словесні методи (МН 1.1 – лекція, МН 1.2 – розповідь-пояснення, МН 1.3 – бесіда, дискусія тощо); МН 2 – наочні методи (МН 2.1 – ілюстрування, МН 2.3 – спостереження, МН 2.4 – комп'ютерні і мультимедійні методи); МН 3 – практичні методи (МН 3.1 – вправи, МН 3.4 – практичні роботи); МН 5 – дедуктивний, МН 7 – аналітичний, МН 8 – синтетичний, МН 9 – порівняння, МН 10 – узагальнення, МН11 – конкретизація, МН 12 – виокремлення основного, МН 15 – проблемно-пошуковий, МН 17 – дослідницький, МН 18 – методи самостійної роботи вдома, МН 19 – робота під керівництвом викладача, МН 20 – інтерактивні методи (МН 20.1 – кейс-метод, МН 20.2 – дискусія, диспут, МН 20.5 – тренінгові заняття, МН 20.7 – бесіда-діалог).

6 ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика навчальної дисципліни заснована на загальній політиці ІФНТУНГ і ґрунтується на виконанні прийнятих у ЗВО положень щодо організації навчального процесу та академічної доброчесності (<https://nung.edu.ua/department/navchalnyu-viddil/05-polozhennya>).

Студент зобов'язаний відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися, дотримуватися етики поведінки згідно Кодексу етики викладача та студента ІФНТУНГ (виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність), академічної доброчесності згідно вимог Положення про академічну доброчесність працівників та здобувачів вищої освіти. Конфліктні ситуації вирішуються згідно норм Положення про вирішення конфліктних ситуацій в ІФНТУНГ.

Потрібно готуватися до занять, працювати з літературою, в тому числі на електронних носіях і в глобальній мережі Інтернет. Відпрацювання пропущених занять здійснюється на консультаціях згідно графіку консультацій викладача. Пропущені заняття відпрацьовуються шляхом самостійного опрацювання навчального матеріалу з обов'язковою перевіркою отриманих знань в усній або письмовій формі.

У разі участі студентів у програмах академічної мобільності, організовується індивідуальний графік навчального процесу згідно вимог ІФНТУНГ. Можливе також вивчення дисципліни в рамках дуальної освіти здобувача (див. Додаток А). За бажанням студент може працювати і у системі Moodle.

Рейтингова оцінка виставляється у кінці семестру після виконання навчального плану.

7 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

При вивченні дисципліни використовуються такі **методи та форми оцінювання** результатів навчання (шифрування відповідно до наказу №150 від 24.06.2021 р.): МФО 3 – диференційований залік, МФО 4 – поточний контроль, МФО 5 – усний контроль, МФО 6 – письмовий контроль, МФО 7 – практичний контроль (графіки, схеми, розрахунково-аналітичні роботи, ситуаційні задачі та практичні кейси), МФО 8 – тестовий контроль, МФО 10 – комплексний контроль, МФО 11 – самооцінювання. Отож, використовуються такі основні **методи контролю**: 1) метод усного контролю: основні запитання, додаткові; запитання у вигляді проблеми; індивідуальне, фронтальне опитування і комбіноване; 2) метод письмового контролю – задачі, обґрунтування представлених тверджень, питання; 3) метод тестового контролю. Форми контролю успішності: поточний і підсумковий.

Поточний контроль успішності студентів проводиться викладачем безпосередньо під час її вивчення на заняттях відповідно до розкладу та робочої програми. Поточний контроль здійснюється на кожному практичному (семінарському) занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається та під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем, які студент опрацьовує самостійно і вони не належать до структури заняття. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль підготовки та засвоєння практичних навичок із метою перевірки підготовленості до заняття. У процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота студента щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння

практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

Оцінювання знань студентів проводиться за результатами контролю за двома змістовними модулями ЗМ1 та ЗМ2. Схему нарахування балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни наведено в таблиці 5.

Таблиця 5 – Схема нарахування балів у процесі оцінювання знань студентів з дисципліни

Види робіт, що контролюються	Максимальна кількість балів
МФО 6, МФО 8, МФО 10, МФО 11* Контроль засвоєння теоретичних знань змістовних модулів М1 та М2 – колоквиум (МФО 6 – контрольна робота у формі написання відповідей на теоретичні питання (2 питання по 5 балів), МФО 8 – тестові завдання (10*3 б))	40 10 30
МФО 4, МФО 5, МФО 6, МФО 7, МФО 8, МФО 11* Контроль практичних навиків при виконанні контрольних робіт в розрізі змістових модулів:	38
ЗМ1М1 (усне опитування, обговорення теми, розв'язок практичних задач; контрольна робота: письмова відповідь на теоретичне запитання (2 бали), обґрунтування наведених тверджень (3 бали), тестові завдання (3 бали))	8
ЗМ2М1 (усне опитування, обговорення теми, розв'язок практичних задач; контрольна робота: розрахунково-аналітична робота та виконання практичних завдань (2 задачі за темами ЗМ1М1 на 4 бали та ЗМ2М1 на 2 бали відповідно))	6
ЗМ3М1 (усне опитування, обговорення теми, розв'язок практичних задач; контрольна робота: тестові завдання (2 бали), розрахунково-аналітична робота – самостійний розв'язок задачі за ЗМ2М1 на 4 бали))	6
ЗМ4М1 (усне опитування, обговорення теми, розв'язок практичних задач; контрольна робота1: тестові завдання (4 бали), підсумкова розрахунково-аналітична робота за ЗМ2М1 (4 бали); контрольна робота2: письмове обґрунтування наведених тверджень (4 бали), тестові завдання (2 бали), виконання практичних завдань – самостійний розв'язок задачі за ЗМ4М1 (4 бали))	8 10
МФО 4, МФО 5, МФО 6, МФО 7, МФО 8, МФО 11* Контроль практичних навиків при виконанні контрольних робіт в розрізі змістових модулів:	22
ЗМ1М2 (усне опитування, обговорення теми, розв'язок практичних задач; контрольна робота: письмове обґрунтування наведених тверджень (3 бали), тестові завдання (2 бали), самостійне виконання практичних завдань (3 бали))	8
ЗМ2М2 (усне опитування, обговорення теми, розв'язок практичних задач; контрольна робота1: тестові завдання (4 бали), розрахунково-аналітична робота (4 бали); контрольна робота2: підсумкова письмова робота – відповіді на теоретичні питання (2 питання по 3 бали кожне))	8 6
Усього	100

*шифрування відповідно до наказу №150 від 24.06.2021 р.

Контроль засвоєння теоретичних знань змістовних модулів здійснюється один раз за семестр у вигляді письмового колоквиуму після вивчення відповідних змістовних модулів. Завдання для колоквиуму складається з 12-ти питань (2 теоретичні питання по 5 балів максимум і 10 тестових питань по 3 бали кожне). Отже, оцінка колоквиуму визначається у балах: від 0 до 5 та від 0 до 3. В результаті студент може набрати максимально 40 балів за колоквиум (10 + 30).

Особливості поточного контролю знань студентів заочної форми навчання. Основою поточного контролю знань студентів заочної форми навчання є модульне (контрольне) завдання, що виконуються під час сесії під контролем викладача. Написання і перевірка модульного (контрольного) завдання проводиться за розкладом (аудиторно).

Завдання для модульного контролю (аудиторної контрольної роботи) складається з 10-ти питань (2 теоретичні питання по 10 балів максимум, 6 тестових питань по 5 балів кожне і 2 задачі на 20 та 30 балів відповідно). Тобто оцінка кожного модульного завдання визначається у балах: 0 – 10, 0 – 5, 0 – 20 та 0 – 30 відповідно.

Остаточне оцінювання з дисципліни проводиться відповідно до вимог чинного Положення «Про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу студентів». Шкала оцінювання наведена нижче.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Національна	Університетська (в балах)	ECTS	Визначення ECTS	Рекомендована система оцінювання згідно із наказом МОІНУ №48 від 23.01.2004р.
Відмінно	90-100	A	Відмінно - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100 (відмінно)
Добре	83-89	B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	75-89 (добре)
	75-82	C	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	
Задовільно	68-74	D	Задовільно -непогано, але зі значною кількістю недоліків	60-70 (задовільно)
	60-67	E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	
Незадовільно	35-59	FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як отримати залік або скласти екзамен	35-59 (незадовільно із можливістю повторного складання екзамену)
	0-34	F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота	0-34 (незадовільно із обов'язковим повторним вивченням модуля)

Таблиця А.1 – Тематичний план лекційних занять за дуальною формою освіти

Шифр	Назва модулів (М), змістовних модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг год
М 1	ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ	2
ЗМ2	<i>Вартість капіталу та оптимізація структури капіталу підприємства</i> Вартість капіталу та методи її оцінки. Механізм формування ефекту фінансового левериджу. Структура сформованого капіталу підприємства	2
М 2	ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ	4
ЗМ1	<i>Теоретичні та методичні основи використання капіталу</i> Економічна сутність та характеристика процесу використання капіталу. Капітал як виробничий та інвестиційний ресурс	2
ЗМ2	<i>Особливості використання капіталу в операційній діяльності підприємства</i> Особливості операційної діяльності, пов'язані з використанням капіталу. Система основних показників ефекту від використання капіталу в операційному процесі. Характеристика основних етапів формування політики використання капіталу	2
	Всього:	6

Таблиця А.2 – Теми практичних занять за дуальною формою освіти

Шифр	Назва модулів (М), змістовних модулів (ЗМ), тем (Т) та їх зміст	Обсяг год
М 1	ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ	2
ЗМ2	<i>Вартість капіталу та оптимізація структури капіталу підприємства</i> Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності. Оптимізація структури капіталу за критерієм його вартості. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику	2
М 2	ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ	4
ЗМ1	<i>Теоретичні та методичні основи використання капіталу</i> Характеристика етапів кругообігу капіталу. Оцінка фактору інфляції в процесі використання капіталу. Оцінка фактору ліквідності в процесі використання капіталу	2
ЗМ2	<i>Особливості використання капіталу в операційній діяльності підприємства</i> Механізм управління використанням капіталу на основі центрів відповідальності. Управління ефектом від використання капіталу в операційному процесі	2
	Всього:	6